

ƏDƏBİYYATŞÜNASLIQ**UOT 398; 801.8****«ALİ XAN VƏ PƏRİ XANIM» DASTANI SÜJETİNİN AZƏRBAYCAN FOLKLORUNDAKI TRANSFORMASIYALARI****K.F.İSLAMZADƏ***Bakı Dövlət Universiteti**kemal_67@mail.ru*

Aşıq repertuarında sabitləşmiş, əsrlər boyu müxtəlif ifalarda cilalanaraq variantlaşmış «Alı xan və Pəri xanım» dastanı «böhtana düşmüş qız» ənənəvi süjeti əsasında yaranmışdır. Beynəlxalq göstəricilərdə 883-cü nömrə altında qeydə alınan həmin süjetin ayrı-ayrı xalqların folklorunda spesifik modifikasiyaları məlumdur. Məqalədə süjetin Azərbaycan ərazisində yayılmış variantları və ayrı-ayrı illərə aid nəşrlərindən bəhs edilir. Həmin nümunələrin hansı bölgələrdən, kimin ifasından və kim tərəfindən yazıya alındığı göstərilir. Həmçinin bu örnəklər müqayisəli təhlilə cəlb edilir. Fərqli, orijinal əlavələrin, motivlərin uğurlu olub-olmaması dəyərləndirilir.

Açar sözlər: dastan, «böhtana düşmüş qız» süjeti, variantlar, beynəlxalq nağıl göstəricisi, rus mətbuatı, motiv

Əsrlərdir ki, dünya xalqlarının folklorunda və yazılı ədəbiyyatında «böhtana düşmə» mövzusu dönə-dönə işlənmiş, ən müxtəlif modifikasiyalarda təzahür etmişdir. Bu qəbildən olan «oğulluğun analığı tərəfindən böhtana düşməsi», «gəlinə baldızı tərəfindən şər atılması», «qıza ögey anası və bacılığının xəyanəti» kimi mövzular əsasında yüzlərlə möhtəşəm əsər meydana çıxmışdır. Bunlardan ən məşhuru N.P.Andreyevin Aarne sistemi əsasında tərtib etdiyi beynəlxalq nağıl süjetləri göstəricisində 883 nömrəsi altında qeydə alınmış «böhtana düşmüş qız» süjetidir (8, 63). Folklorumuzda həmin süjet əsasında yaranmış «Alı xan və Pəri xanım» dastanı bir neçə yüzillikdir ki, aşıqlarımızın repertuarında özünə yer etmişdir. Buna səbəb dastanın xalqımızın əxlaqını, milli-mənəvi dəyərlərini, ailə ənənələrini özündə əks etdirməsidir. Dildən-dilə düşərək geniş folklorlaşma prosesi keçmiş bu nümunənin müxtəlif illərdə toplanıb çap edilmiş bir neçə variantı vardır.

«XX əsrin 80-ci illərindən başlayaraq Azərbaycan folklorunun toplanması, tərcüməsi və nəşri uğrunda millətin fədai ziyalıları, sözün gerçək anlamında, ağır bir mübarizə apardılar... Çoxsaylı folklor mətnləri toplandı, rus dilinə tərcümə edildi və bunların əksəriyyəti SMOMPK məcmuəsində çap edil-

di» (5, 24). «Alı xan və Pəri xanım» dastanının nağıl variantları hələ XIX əsrdən başlayaraq rus mətbuatında çap edilmişdir. SMOMPK (Qafqaz ərəziləri və xalqlarının təsvirinə dair materiallar toplusu) məcmuəsinin 1889-cu ildə nəşr olunmuş VII buraxılışında Nikolay Kalışev tərəfindən Şamaxı qəzasında yazıya alınmış «Əlixan» nağılı erməni folkloru nümunəsi kimi təqdim edilmişdir (7, 155-164). Lakin mətndəki surətlərin hamısının Azərbaycan adlarını daşması (Hacı Səid, Əlixan, Pəri, Əhməd, Tapdıq, Zərifə və s.), bir neçə dəfə Allahın adının çəkilməsi, hacı dini titulunun verilməsi, ziyarətlə bağlı qeyd və s. nağılın əsl sahibinin kim olduğunu sübut etməkdədir. Mətnə yer almış bəzi məqamlar belə düşünməyə əsas verir ki, N.Kalışev onu dastan şəklində dinləmiş, şeirlərini tərcümə edə bilməmiş, yalnız süjeti rus dilinə çevirmişdir. Məsələn, müəyyən epizodlarda Əli xanın, yaxud Pərinin öz sözünü nəgmə ilə dediyinə işarə vardır. Həmçinin burada dastanlara xas olan buta priyomunun bir təzahürü öz əksini tapmışdır. Belə ki, qardaşı tərəfindən meşədə azdırılan Pərinin bir atlı öz türkində mərmər hovuzun yanına gətirir. Sonra həm qızın, həm də Əli xanın yuxusuna girərək hər ikisinə badə içirir (7, 158).

Bu variantı digərlərindən fərqləndirən epizodlar bunlardır: Hacı Səid şahdır. Övladsızlıqdan şikayət edən Hacı Səidə acları doyurmağı, kasıbları sevindirməyi məsləhət görən onun dəlleyidir. Bundan sonra Hacı Səidin doğulan oğlunun adı Əhməddir. Həmin variantda atılmış uşaq olan Tapdığın anası barədə də məlumat verilmişdir. O, qarımış qız Zərinin qeyri-qanuni oğludur. Tapdığa bu həqiqəti deyən bir deyil, iki qarıdır. Tapdıqdan əxlaqsız təklif alan Pəri onun başını yarıb böhtanlandıqdan sonra atasının əmri ilə qardaşı tərəfindən meşəyə aparılır. Əhməd onu öldürməyib köynəyini keçi qanı ilə isladır. Əli xan yuxuda gördüyü Pərinin meşədən tapıb evlənir, iki oğlu olur. Ailəsinin xiffətini çəkən Pəri Əli xanın razılığını almaq üçün əvvəlcə onu Qurana and içdirir, sonra isə valideynlərini görmək istədiyini bildirir. Pəri xanıma yolda təcavüz etmək istəyən şəxs Əli xanın ona qoşduğu vəzirdir. Burada vəzir həm də Əli xanın əmisidir. Pəri yoxa çıxdıqdan sonra əri onu axtarmağa getməyi vəzirinə təklif edir. Əli xanın öz əmisi olan vəzir ondan 700 manat pul istəyir. Əli xan ona 800 manat verib özü ilə getməyə razı salır. Pəriyə yaxşılıq edən çobanın adı burada verilməmişdir. Əli xan Pərinin ona ünvanladığı məktubu bir bəzirganın əlində görüb oxuyur. Pəri məktubda yazırdı ki, atasının sarayına gedir. Qız Əli xandan onu axtarıb tapmasını istəyirdi. Əli xan vəziri ilə dərviş paltarında gəzib dolaşır. Onlar Hacı Səidin ölkəsinə gəlib çıxırlar. Atasının qapısında Keçəl Əhməd adı ilə nökr kimi çalışan Pəri Hacı Səidə Qurana and içdirib bir günlük onunla yerini dəyişir. Bu da fərqli bir epizoddur. Sonra bir şah sifəti ilə dərvişləri saraya çağırıb öz əhvalatını danışaraq günahkarları ifşa edir. Əmr edir ki, Tapdığı yandırsınlar. Vəzir və Əli xanla birgə onların ölkəsinə qayıdan Pəri vəzirin iki övladını gözləri qarşısında öldürdüürb onu ömür boyu övlad dağı çəkmək cəzasına məhkum edir.

Başqa variantlarda vəzir də öldürülür. Lakin bu variantdakı hərəkəti ilə Pəri qəddarlıqda sanki vəzirlə eyniləşir. Elə bil bu epizodla Pəri obrazı huma-

nistliyi, insanpərvərliyi, məsumiyyəti baxımından çox şey itirir. Atanın qəbahətinə görə övladlarının həyatdan məhrum edilməsi ədalətli bir qərar deyildir. Pərinin vəzirin əməlini təkrarlaması onların arasında bərabərlik işarəsi qoyur. Söyləyicinin bu əlavəsini uğurlu saymaq olmaz.

Həmin məcmuənin 1898-ci ildə işıq üzü görmüş iyirmi dördüncü buraxılışında da eyni süjetli «Əyiricinin qızı» (iplik əyirənin) nağılı başqa örnəklərlə birlikdə yer almışdır. SMOMPK məcmuəsinin izahlı bibliografiyasını tərtib etmiş Əmin Əfəndiyev həmin nümunələr barədə yazır: «Kitabın 200 səhifəlik bir hissəsini əhatə edən bu materialların müəllifləri bəlkə də familyalarını qəsdən «yan»sız- Bunyatov, Şahnəzərov, Melikov kimi verərək oxucuların gözündən pərdə asmağa çalışmışlar. Məsələ bundadır ki, burada verilmiş 42 adda nağıl və rəvayətlərin qəhrəmanları hadisələrin cərəyan etdiyi məkan, coğrafi obyektlərin adları və s. Azərbaycanla əlaqədardır. Lakin bunların hamısı oxuculara erməni folkloru kimi təqdim olunur» (3, 118).

«Əyiricinin qızı» nağılında arvadı ilə ziyarətə gedən varlı əyirici qızını kəndxudaya tapşırır. Kəndxuda onu əldə etməyə çalışır, qız razı olmayanda, hətta ovsunçu qarılının köməyinə də müraciət edir. Qız kəndxudanın inadkarlığından bezib ona deyir ki, indi ki belədir, gəl sənin başını təmiz yuyum. Kəndxuda razılaşıır. Qız onun gözlərini, burnunu və ağzını sabun köpüyü ilə doldurub bir ağac parçası ilə döyməyə başlayır. Sonra isə evdən çıxıb qaçır. Kəndxuda özünə gəldikdən sonra görür ki, bütün kənd əhli yığılıb ona gülür. Kəndxuda Qüds şəhərinə – qızın atasına bir məktub yazır. Bildirir ki, qız evdən qaçıb və üzü açıq halda ev-ev gəzir. Məktubu alan valideynlər ziyarəti yarımçıq qoyub geri qayıdırlar. Ata qəti qərara gəlir ki, onun namusunu ləkələdiyinə görə qızı öldürsün. Atasının sərt xasiyyətini bilən qız isə o qayıdanadək kəndi tərk edir. Yolda köynəyini qana bulayıb bir çobana verir və onun öldüyünü atasına çatdırmasını istəyir. Meşə ilə xeyli yol qət edən qız bir əsr yaşı olan palıdın kölgəsindəki mərmər hovuzla gəlib çatır. Bir gün həmin yerlərin şahzadəsi meşəyə ova çıxır. Suda kiminsə əksini görüb başını yuxarı qaldırır. Qız aşağı endikdə şahzadə deyir ki, sən mənim qismətimsən. Gəl mənim valideynlərimdən evlənməmiş üçün xeyir-dua ala. Qız razılaşıır. Lakin oğlanın ata-anası xeyli müddət onlara xeyir-dua verməkdə tərəddüd edirlər. Lakin oğullarının inadkarlığı qarşısında təslim olurlar. Toydan bir il sonra zövcəsi şahzadəyə bir oğul övladı bəxş edir. Bir gün körpəsini beşiyə qoyarkən qızın yadına valideynləri düşür, ağlamağa başlayır. Əri səbəbini soruşduqda doğmaları üçün darıxdığını söyləyir və onları görmək üçün izin istəyir. Şahzadə arvadını vəzirə və bir dəstə gözətçi ilə qayınatasının ölkəsinə göndərir. Yol uzaq olduğundan onlar meşədə gecələməli olurlar. Hamı yatdıqdan sonra məkrli vəzir kiçik şahzadəni öldürüb yerinə öz oğlunu qoyur. Körpənin qışqırtısına yuxudan oyanan ana uşağın dəyişdirildiyini anlayıb bayıra çıxır. Əlləri qan içərisində olan vəzirə görüb qaçır. Mətnin davamı, demək olar ki, ənənəvi süjetə uyğundur (10, 123-127).

Qeyd etməliyik ki, bu variantda şəxs adları verilməmişdir. Kəndxuda, ata, ana, əyirici, qız, şahzadə, vəzir kimi ümumi sözlərdən istifadə edilmişdir.

Söyləyicinin məlum süjetdəki təfərrüatları xeyli dəyişdiyini görürük.

Lakin bəzi epizodların uyuşmadığını da demək lazımdır. Məsələn, adətən nağıllarda körpələrin yerlərinin dəyişdirilməsi müəyyən məqsəd daşıyır və onun həyata keçməsi üçün kənardakıların dəyişiklikdən duyduğu düşməməsi şərtidir. Bu nümunədə vəzirin öz oğlunu nə vaxtsa padşah görmək istəyi körpələri dəyişməsinə səbəb ola bilərdi. Lakin ananın öz övladının yoxluğunu dərhal hiss etməsi bu hərəkəti məntiqsizləşdirir.

SMOMPK-un 42-ci buraxılışında da «böhtana düşmüş qız» süjeti əsasında qurulan «Tacir və qızı» nağılı çap olunmuşdur. Nağıl P.Vostrikov tərəfindən Yelizavetpol quberniyası Cavanşir qəzasının Seydimli kəndinin sakini İsmayıl Əsgər oğlu Hacı Əhmədovdan yazıya alınmış və tatar (Azərbaycan) folklor nümunəsi kimi təqdim edilmişdir. Bu variantda övladsızlıq, tapılma övlad, ziyarət kimi motivlər yoxdur. Atanın adı verilmir. O, oğlu Zülfüqarla birlikdə başqa ölkəyə ticarət üçün gedir. Qızı Pəriyə əxlaqsızlıq təklif edən isə onun müəllimi olan molladır. Pəri onun başına qaynar su töküüb yandırır, sonra isə evdən çıxarıb çəpərin dibinə atır. Qonşular yanmış molla evinə aparıb yaralarını yağlayırlar. Bir neçə aydan sonra sağalan molla tacirin geri qayıtdığını eşidib onu qarşılamağa çıxır. Tacirlərin hamısı ilə mehribancasına görüşən molla Pərinin atası ilə qardaşını saymır. Tacir ondan belə münasibətin səbəbini soruşduqda deyir ki, mən belə əxlaqsız qızın valideynləri ilə görüşmək istəmirəm. Siz gedəndən sonra qızınızın yanına məşuqları gəlirdi. Onlar məni möhkəm döyüb bir neçə ay yatağa saldılar ki, işlərinə qarışan olmasın. Tacir özündən çıxıb oğluna əmr edir ki, bacısını öldürsün, bir daha gözü onu görməsin. Zülfüqar evə gəlib bacısının onların gəlişi üçün hazırlıq etdiyini görür. Qardaşı onu atına mindirib atasını qarşılamaq adı ilə meşəyə aparır. Orada məsələn Pəriyə açıb söyləyir. Pəri ağlayıb günahsız olduğunu bildirir. Zülfüqarın ona yazdığı gəlir. Bir dovşanı öldürüb qanı ilə Pərinin köynəyini isladır. Növbəti hadisələr təxminən digər variantlarda olduğu kimi cərəyan edir. Lakin bu variantda Pəri çobana yalandan deyir ki, mən sənə ərə gələcəyəm, get anana xəbər ver, mən isə sürüyə nəzarət edim. Çoban getdikdən sonra əynini dəyişib atasının yaşadığı şəhərə üz tutur.

Başqa variantlardan fərqli olaraq burada vəzir Pərinin oğullarını onun gözləri qarşısında deyil, o qaçdıqdan sonra öldürür. Onları müşayiət edən gözətçilərə isə deyir ki, gecə quldurlar hücum edib uşaqları öldürdülər, Pərinə isə qaçırdılar.

Bu mətnin sonu ənənəvi final formulu ilə bitir. Maraqlıdır ki, söyləyici həmin qəlibi özünəməxsus şəkildə dəyişərək belə ifadə etmişdir: «Göydən üç alma düşdü: biri mən – nağıl deyən, o biri siz – qulaq asanların, üçüncüsü pay istəyən dilənçinin» (11, 101-110).

«Böhtana düşmüş qız süjeti» əsasında yaranmış nağıllar sonralar da müxtəlif nəşrlərdə oxuculara təqdim olunmuşdur. Məsələn, A.V.Baqrinin redaktorluğu ilə işıq üzünə çıxarılan «Azərbaycan və ona yaxın ərazilərin folkloru» toplusundakı «Tərbiyəli qız» nağılı bu qəbildəndir. Nümunə Qazax qəzasının Açıkanak

kəndinin sakini Usub Əsgər oğlunun dilindən Ziyadlı kənd məktəbinin müdiri Ağalar Qiyasbəyov tərəfindən 1909-cu ildə yazıya alınmışdır (9, 57-65). Bu nağılda süjet olduğu kimi saxlanılsa da, söyləyici tərəfindən bəzi epizodlara əlavələr edildiyini, həmçinin nümunənin yazıya alındığı dövr üçün xarakterik olan maarifçilik abu-havasının əks olunduğunu görürük. Tacirin adı Xoca Yusifdir. O, varlıdır, lakin savadsız olduğu üçün heyfsilənir. Hətta kasıbların uşaqları üçün 3 dildə (ərəb, fars, türk) dərs keçilən məktəb açdırır. Bu nağılda da uzun müddət övlad həsrətində olan tacir bir oğlan uşağı tapıb adını Tapdıq qoyur. Onun 7 yaşı olanda isə Pəri adlı bir qızı dünyaya gəlir. Bu nümunədə Pərinin doğma qardaşı yoxdur. Pəri və Tapdıq da məktəbə qoyulur. Tapdıqın istedadı çatmadığından bir ildən sonra təhsilini yarımçıq qoyur. Pəri isə 5 il oxuyub məktəbi bitirir. Xoca Yusifin Məkkəyə gedərkən bir ildən sonra qayıdacağını söyləməsi, lakin 3 il ondan xəbər çıxmaması, düşmənlərinin tacirlə arvadının dəniz quldurları tərəfindən öldürüldüyü barədə şayiə yaymaları, Pərinin ona gələn elçilərə valideynlərinin xeyir-duası olmadan ərə getməyəcəyini bildirməsi, Tapdıqın tacirin öldüyünə inandığından qarının fitvasına gedib Pəriyə evlənmə təklif etməsi, Xoca qayıdanda qızı ilə bağlı oğulluğunun dediklərinə inanıb Tapdıqın özünü Pərinə öldürməyə göndərməsi; Tapdıqın qızı meşədə soyunduraraq qurda-quşa yem olması üçün qoyub gəlməsi, Pərinin sonradan Avar xanı Alı xandan olan oğullarının Teymur və Çingiz adlarını daşımaları, atasının evində nökrə kimi çalışan Pərinin Xoca Yusifdən qarını, çobanı tapdırıb gətirməsini xahiş etməsi, məclisdə əhvalatı Pərinin tələbi ilə qarının danışması, günahkarların asılaraq öldürülməsi kimi motivlər başqa variantlarda özünü göstərmir.

Qeyd etməliyik ki, nağılın sonluğu da maraqlı və bir qədər orijinaldır. Belə ki, hadisələrin cərəyan etdiyi Şəki qəzasının xanı Cəfər xan vəzir, qarı və Tapdıqı edam etdirir, düşünülməmiş hərəkətinə görə Hacı Yusifin 2 illik həbs edilməsinə fərman verir. Lakin Alı xan və Pərinin xahişi ilə xəzinəyə 10000 manat cərimə ödəməsi şərti ilə onu azad etdirir (9, 57-65).

Eyni süjetli «İtkin qız» nağılı 5 cildlik «Azərbaycan nağılları»nın 1961-ci ildə çapdan çıxmış II cildinə, həmçinin 2005-ci ildə nəşr olunmuş 5 cildlik «Azərbaycan nağılları»nın III cildinə daxil edilmişdir (1, 273-279; 2, 209-210).

Burada atanın adı Məhəmməd, qızının adı Güllü, oğlunun adı Əhməddir. Ata qızını öz dostu olan qızıya tapşırır. Güllüyə ilk dəfə böhtan atan da məhz həmin qızıdır.

Güllünün uzun müddətdən sonra atası evinə göndərilməsinin səbəbi isə onun darıxması yox, əri şahzadənin yoldaşları tərəfindən əsilsiz, ata-anasının kim olduğu bilinməyən qızla evləndiyi üçün utandırılmasıdır. Güllü bu səfərə yaxşı ailəsinin, çoxlu qohum-əqrəbasının olduğunu sübut etmək üçün gedir. Güllünün oğlanlarının adı Həmid və Mahmuddur.

M.H.Təhmasib «Azərbaycan xalq dastanları» (orta əsrlər) monoqrafiyasında bu dastana xüsusi yer ayırmış, öz təsnifatında onu «ailə-əxlaq dastanları» qrupuna aid etmişdir (6, 377).

A.Nəbiyev «Azərbaycan xalq ədəbiyyatı» dərsliyinin 2006-cı ildə nəşr olunmuş II cildində «Alı xan və Pəri xanım» dastanının M.H. Təhmasib tərəfindən ailə-əxlaq dastanı kimi göstərilməsinə etirazını bildirərək onu öz təsnifatında «ənənəvi süjetlər əsasında yaranan dastanlar» qrupuna daxil etmişdir. Müəllif hesab edirdi ki, «ümumilikdə götürsək ailə-əxlaq dastan yaradıcılığının mərkəzində dayanır» (4, 439).

ƏDƏBİYYAT

(Azərbaycan dilində)

1. Azərbaycan nağılları. 5 cildə. II c. (Tərtib edəni Ə.Axundov), Bakı: Azərb. SSR EA, 1961, 370 s.
2. Azərbaycan nağılları. 5 cildə. III c. (Toplayıb tərtib edəni Ə.Axundov). Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 296 s.
3. Əfəndiyev Ə. Qafqaz əraziləri və xalqlarının təsvirinə dair materiallar toplusu (izahlı bibliografiya). Bakı: Qartal, 1999, 218 s.
4. Nəbiyev A. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı 2 cildə. II c. Bakı: Elm, 2006, 648 s.
5. Orucova S. Azərbaycan folklorunun toplanma, tərcümə və nəşr problemləri (QƏXTMT – SMOMPK) materialları əsasında). Bakı: Elm və təhsil, 2012, 536 s.
6. Təhmasib M.H. Azərbaycan xalq dastanları (orta əsrlər). Bakı: Elm, 1972, 400 s.

Rus dilində:

7. Алихан (Сказка записана в Шемахинском уезде Н.Калашевым) //СМОМПК, в. VII, Тифлис, 1889, с.155-164
8. Андреев Н.П. Указатель сказочных сюжетов по системе А.Аарне. Л., 1929, 119 с.
9. Благовоспитанная девушка //Фольклор Азербайджана и прилегающих стран (под ред. проф. А.В.Багрия), в 3-х томах, том I, Баку: АзГНИИ, 1930, с.57-65
10. Дочь прядильщика //СМОМПК, выпуск XXIV, Тифлис, 1898, с.123-127
11. Сказка о купце и его дочери (Сказка записана в селе Сейдимлы Джеванширского уезда, Елизаветпольской губернии. П.Востриковым) //СМОМПК, в. XLII, Тифлис, 1912, с.101-110

ТРАНСФОРМАЦИИ СЮЖЕТА ДАСТАНА «АЛИ ХАН И ПЕРИ ХАНУМ» В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ФОЛЬКЛОРЕ

К.Ф.ИСЛАМЗАДЕ

РЕЗЮМЕ

Дастан «Али хан и Пери ханум», закрепившийся в ашугском репертуаре и исполняемый на протяжении веков в разных вариантах, был создан на основе традиционного сюжета «оклеветанная девушка». Известны специфические модификации данного сюжета, зарегистрированного под номером 883 в указателе международных сказочных сюжетов, в фольклоре отдельных народов. В статье речь идёт о вариантах данного сюжета, распространённых на территории Азербайджана, и отдельных его изданиях в разные годы. Конкретно указывается, в каких регионах, в чьём исполнении и кем эти образцы были записаны. В статье также проводится сравнительный анализ указанных образцов, дается оценка непохожих, оригинальных дополнений, мотивов.

Ключевые слова: дастан, сюжет «оклеветанная девушка», варианты, указатель международных сказочных сюжетов, русская печать, мотив.

**TRANSFORMATIONS OF THE PLOT OF THE DASTAN
“ALI KHAN AND PERI KHANIM” IN THE AZERBAIJANI FOLKLORE**

K.F.ISLAMZADEH

SUMMARY

The dastan “Ali khan and Peri khanim” taken root in the ashug repertoire and performed in different variants over the centuries was created on the basis of the traditional plot “maligned girl”.

There are specific modifications of this plot registered under the number 883 in the index of international tale plots in different peoples’ folklore. The article deals with the variants of this plot that is widespread on the territory of Azerbaijan and with its publications during the different years. The concrete regions, persons who performed and wrote these samples are specified. The article also contains the comparative analysis of these samples and appreciation of unlike, original additions, motives.

Keywords: dastan, the plot, “maligned girl”, variants, index of international tale plots, Russian press, motive.